

<https://doi.org/10.34768/pa2022r11>

Monika Szymańska

Instytut Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Kraków

SEMANTYKA PRZYMIOTNIKA PIĘKNY A ZNACZENIE INNYCH LEKSEMÓW WYRAŻAJĄCYCH OCENĘ ESTETYCZNĄ

Niektóre słowniki podają „synonimy” piękna. Nietrudno wszakże zauważyć, że są to wyrazy bliskoznaczne z pięknem, ale nie synonimy. Wydaje się, że piękno nie posiada synonimu¹.

Przywołane stwierdzenie pada w kontekście rozważań teoretycznych dotyczących szczególnego charakteru jednego z kluczowych pojęć estetyki – piękna. Jednak głównym przedmiotem zacytowanej wypowiedzi jest w istocie leksykalny wykładnik tego pojęcia. Czy analiza semantycznych właściwości leksyki wyrażającej ocenę estetyczną może dostarczyć wniosków uzasadniających przywołany sąd, dotyczący piękna jako kategorii estetycznej? Celem artykułu jest próba sformułowania takich wniosków, wynikających z analizy relacji między semantyką przymiotnika *piękny* a znaczeniem innych przymiotników służących ocenie estetycznej.

O ścisłym związku przymiotnika *piękny* z pojęciem piękna przekonuje inny fragment zacytowanego wyżej dzieła, również wyrażający refleksję na temat języka:

Języki starożytne i tak samo nowożytne mają przynajmniej po dwa wyrazy tego samego źródłosłowu, rzeczownik i przymiotnik: *kallos* i *kalon*, *pulchrito* i *pulcher*, *belleza* i *bello*, *piękno* i *piękny*².

Uwagę zwraca to, że tylko te dwie jednostki – reprezentujące różne klasy funkcjonalne, ale zawierające ten sam rdzeń – są przez filozofa przywoływane jako leksykalne eksponenty analizowanego przez niego pojęcia. W innych miejscach tego samego opracowania autor przywołuje inne przymiotniki służące ocenie walorów estetycznych, takie jak

¹ W. Tatarkiewicz, *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 1988, s. 140.

² *Ibidem*, s. 136.

*uroczy, wzniosły, cudowny, wdzięczny, ładny, monumentalny*³, podkreślając, że ich sens nie jest tożsamy z sensem przymiotnika *piękny*, odnoszą się one bowiem do „kategorii estetycznych” będących „odmianami piękna”. Językoznawca może taką interpretację rozumieć jako stwierdzenie, że zakresy znaczeniowe tych jednostek nie pokrywają się z zakresem przymiotnika *piękny* i że leksemy te nie mogą być uznawane za synonimy *pięknego*. I choć należy pamiętać, że przytoczone stwierdzenie pada w kontekście rozważań teoretycznych z dziedziny filozofii sztuki, to jednak warto wziąć je pod uwagę w analizie semantycznej słownictwa wartościującego estetycznie.

Zakres pola leksykalnego jednostek wyrażających ocenę estetyczną

O zasobności zbioru słownictwa tego typu przekonują zwłaszcza prace o charakterze diachronicznym, ukazujące tę klasę wyrażen w perspektywie historycznojęzykowej, ukierunkowane na śledzenie ewolucji znaczeń⁴. Prezentowana w niniejszym artykule analiza dotyczy natomiast semantyki wyrażen waloryzujących estetycznie w polszczyźnie współczesnej. Stanowi ona próbę wykazania, czym i w jaki sposób przymiotnik *piękny* różni się od innych jednostek wyrażających ocenę estetyczną. A różnica ta nie sprowadza się – co oczywiste – do tego, że *piękny* odznacza się na tle pozostałych analizowanych jednostek najwyższą frekwencją⁵, lecz tkwi w jego znaczeniu oraz – co zostanie dowiedzione – odzwierciedla się w niektórych sposobach jego funkcjonowania w języku. Aby uzasadnić przytoczone na wstępie stwierdzenie filozofa sztuki o szczególnej pozycji przymiotnika *piękny* wśród leksyki wyrażającej ocenę estetyczną, w dalszej części tekstu zostaną przedstawione m.in. właściwości semantyczno-składniowe tego leksemu określone na podstawie analizy korpusowej.

Analizując strukturę pola leksykalnego obejmującego jednostki wartościujące estetycznie, Radosław Pawelec dokonuje ich interesującej klasyfikacji – wyróżnia cztery ich typy:

³ *Ibidem*, s. 184-186.

⁴ Należy tu wymienić choćby następujące: A. Cieślakowa, *Piękno w dokumentacji słowników języka polskiego – definicje i konteksty*, [w:] *Od fonemu do tekstu. Prace dedykowane Profesorowi Romanowi Laskowskiemu*, red. I. Bobrowski, K. Kowalik, Kraków 2006, s. 121-129; K. Kleszczowa, *Zmiany w klasie polskich przymiotników ocen estetycznych*, [w:] *O doskonałości. Materiały z konferencji 21-23 maja 2001*, cz. 1, Łódź 2002, s. 207-218; R. Pawelec, *Jedność w różnorodności stanowi o pięknie. Piękny, ładny, artystyczny i inne słowa oceniające pod względem estetycznym*, [w:] *Humanizm w języku polskim. Wartości humanistyczne w polskiej leksyce i refleksji o języku*, red. A. Janowska, M. Pastuchowa, R. Pawelec, Warszawa 2011, s. 461-500.

⁵ Ta właściwość – potwierdzona analizą korpusową – wykształciła się, jak zauważa Pawelec (R. Pawelec, *op. cit.*, s. 472), już na wcześniejszych etapach rozwoju polszczyzny.

1. Synonimy wyrażające dodatnią ocenę estetyczną, której nie towarzyszy rozbudowany element opisowy: *piękny, cudny, nadobny, ozdobny, śliczny, krasny, grzeczny, podobny*.
2. Wyrazy o znaczeniach zawierających element oceny estetycznej i element opisowy: *ładki, ładny, chędogi, urokliwy, urodziwy, przystojny*.
3. Wyrazy o znaczeniu wyrażającym ocenę artystyczną, czyli ocenę pracy, talentu, mistrzostwa włożonego w wytwór ludzkiej ręki: *kształtny/kształtowny, foremny, misterny/mistrzowny/misterski, kunsztowny, sztuczny*.
4. Słowa, w których nad elementem oceny estetycznej dominuje element opisowy: *subtelny, sudanny, wspaniały, wdzięczny, elegancki*⁶.

Wśród sklasyfikowanych przez R. Pawelca jednostek są takie, które wyszły z użycia i nie zaliczają się do słownictwa polszczyzny współczesnej (np. *sudanny, kształtowny*), oraz takie, których znaczenie z czasem uległo pewnym mniej lub bardziej radykalnym przemianom. Do tych drugich należy np. *ładny*. Jego związek z podstawą *ład* obecnie wydaje się już niewyczuwalny, co powoduje, że w znaczeniu współczesnym przymiotnik ten może być zaliczany do grupy pierwszej, wraz z jednostkami takimi jak *piękny* i *śliczny*, którym – jak to ujmuje Pawelec – „nie towarzyszy rozbudowany element opisowy”. Niezależnie jednak od przemian, którym w ciągu wieków uległo znaczenie wielu jednostek reprezentujących analizowaną klasę przymiotników, klasyfikacja Pawelca wydaje się aktualna i możliwa do zastosowania w ujęciu synchronicznym, takim jak niniejsze. Zasadnicze kryterium, na którym została oparta, to obecność lub brak w strukturze znaczenia przymiotnika elementów towarzyszących dodatniej ocenie estetycznej. Kryterium to pozwala odróżnić przymiotniki takie jak *piękny* i *śliczny* (a współcześnie także *ładny*) – których znaczenie jest skoncentrowane na wartościowaniu estetycznym – od przymiotników, które oprócz oceny estetycznej zawierają element dodatkowy, wnoszący charakterystykę określanego obiektu (odnoszącą się np. do rodzaju wrażenia wywoływanego przez obiekt lub do sposobu jego wykonania).

Przymiotniki wyrażające ocenę estetyczną – klasyfikacja według sposobu profilowania relacji

W tym miejscu zostanie zaproponowany inny możliwy rodzaj klasyfikacji przymiotników wartościujących estetycznie – odwołujący się do koncepcji profilowania (ang. *profiling*), stworzonej przez Ronalda Langackera, a w szczególności do tego aspektu profilowania, który wiąże się z obecnością i rolą elementu określanego jako „uczestnik

⁶ R. Pawelec, *op. cit.*, s. 474.

pozostający w centrum uwagi” (ang. *central/core participant*). Według Langackera wyrażenia profilujące relacje (a do takich zaliczają się m.in. przymiotniki czy czasowniki) mogą w swojej strukturze semantycznej zawierać jednego centralnego uczestnika lub dwóch uczestników, z których jeden (trajektor) stanowi ognisko centralne, a drugi (landmark) pozostaje słabiej wyróżniony⁷. Langacker podaje przykład czasownika *połykać* jako wyrażenia profilującego relację z udziałem dwóch uczestników – tego, który połyka (trajektor), i czegoś, co jest połykane (landmark). Podaje też przykład czasownika *wzrastać* jako desygnującego proces z udziałem jednego tylko – centralnego – uczestnika. Przywołuje również przykłady przymiotników: *ładny*, *wysoki*, *głupi* – jako wyrażen opisujących relację z jednym tylko uczestnikiem. Przymiotniki określają według Langackera cechę przypisywaną temu uczestnikowi – trajektorowi⁸.

Choć u Langackera nie znajdujemy przykładów przymiotników profilujących relację z udziałem dwóch uczestników (nie wspomina on o takiej możliwości, przynajmniej w przywołanym tu opracowaniu), to jednak wydaje się, że można takie przymiotniki wskazać. Weźmy np. przymiotnik *kunstowny* (wymieniany już wyżej jako jedna z jednostek analizowanych przez Pawelca), definiowany jako ‘wykonany w sposób doskonały i precyzyjny, stanowiący wynik długotrwałych ćwiczeń i praktyk’. Oprócz uczestnika, którym jest obiekt oceniany jako *kunstowny*, na scenę wkracza tu jeszcze jeden uczestnik – wykonawca przedmiotu ocenianego jako *kunstowny*. Przymiotnik ten bowiem wyraża ocenę estetyczną poprzez odwołanie się do sposobu wykonania ocenianego przedmiotu, a więc przywołuje tu proces wykonywania obiektu i – co za tym idzie – wprowadza też osobę wykonawcy, bez którego udziału ten proces nie mógłby zachodzić.

Zatem odwołując się do koncepcji profilowania, wśród przymiotników wartościujących estetycznie można wyróżnić dwa typy:

- 1) przymiotniki profilujące relację z udziałem jednego uczestnika (np. *piękny*, *ładny*),
- 2) przymiotniki profilujące relację z udziałem dwóch uczestników (np. *kunstowny*, *misterny*).

Ten drugi typ obejmuje przymiotniki klasyfikowane przez Pawelca jako „wyrazy o znaczeniu wyrażającym ocenę artystyczną, czyli ocenę pracy, talentu, mistrzostwa włożonego w wytwór ludzkiej ręki”⁹. Przymiotniki te określają wartość estetyczną obiektu poprzez ocenę sposobu ich wykonania. Sposób wykonania jest tu „miarą” walorów estetycznych obiektu. Jednak do tego samego typu przymiotników (profilujących relację z udziałem dwóch uczestników) można zaliczyć również takie, jak *ośniewający*, *zachwycający*, *oszałamiający*. W ich przypadku drugi (obok trajektora,

⁷ R. Langacker, *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*, Oxford 2008, s. 156.

⁸ *Ibidem*, s. 156-157.

⁹ R. Pawelec, *op. cit.*, s. 474.

czyli obiektu ocenianego) uczestnik (landmark) to eksperienecer – ktoś, u kogo obiekt wywołuje określone wrażenia estetyczne. Przymiotniki te realizują inną strategię oceny estetycznej – miarą wartości są w tym przypadku siła i rodzaj wrażenia wywoływanego przez waloryzowany obiekt. Zatem przedstawioną wyżej klasyfikację przymiotników można rozszerzyć, wyróżniając następujące typy jednostek:

- 1) przymiotniki profilujące relację z udziałem jednego uczestnika (np. *piękny, ładny*);
- 2) przymiotniki profilujące relację z udziałem dwóch uczestników:
 - a) implikujące obecność wykonawcy ocenianego obiektu (np. *kunstowny, misterny*),
 - b) implikujące obecność odbiorcy wrażeń, który dokonuje oceny (np. *zachwycający, ołśniewający*).

Jednostki wymienione w punkcie 2a) odznaczają się silnymi restrykcjami kontekstowymi. Jako określenia sposobu wykonania jakiegoś obiektu wykazują łączliwość semantyczno-składniową wyłącznie z nazwami wytworów działalności człowieka, w tym dzieł sztuki czy przedmiotów o charakterze użytkowym. Zatem łączliwość tych przymiotników jest znacznie bardziej ograniczona w porównaniu z łączliwością przymiotników takich jak *piękny, ładny* czy *śliczny*, występujących też np. w połączeniach z określeniami osób (*piękna/ładna/śliczna kobieta*) czy obiektów przyrodniczych (*piękne góry, ładny kwiat, śliczna łąka*).

Przymiotników zaliczonych do typu 2b) nie ma wśród jednostek analizowanych w opracowaniu Pawelca, jednak zostały one uwzględnione w niniejszej klasyfikacji, ponieważ ich związek z wartościowaniem estetycznym jest wyraźny. Od przymiotników typu 1) – takich jak *piękny, ładny, śliczny* – różni je jednak znacznie szerszy zakres. Przykładowo *zachwycający*¹⁰ może być określeniem obiektu wywołującego zachwyt ze względu na swoje piękno albo ze względu na inne walory. Można bowiem – co potwierdza kwerenda korpusowa – mówić również o zachwycie nad czyjąś mądrością, talentem, pomysłowością itp. A zatem *zachwycający, oszałamiający, zniewalający, urzekający* itp. to przymiotniki wartościujące, które w określonych kontekstach wyrażają ocenę walorów estetycznych, ale są także stosowane w sytuacjach, gdy obiekt jest oceniany pod innym względem, według kryterium innego niż estetyczne.

Piękny vs ładny vs śliczny

Po wykazaniu, co różni przymiotnik *piękny* – stawiany w centrum uwagi w niniejszym artykule – od przymiotników wyrażających ocenę estetyczną zaklasyfikowanych do wymienionych wyżej typów 2a) i 2b), pozostaje porównanie jego właściwości

¹⁰ Por. definicja 'taki, który swoim pięknem lub wyjątkowością wywołuje podziw' (*Wielki słownik języka polskiego PAN*, red. P. Żmigrodzki, <https://www.wsjp.pl> [dostęp: 21.11.2021]).

semantycznych z właściwościami pozostałych przymiotników reprezentujących typ 1) – przymiotników *ładny* i *śliczny*. Wstępem do tego porównania niech będą znów rozważania na tematy językowe podejmowane na gruncie estetyki i filozofii sztuki.

Przez „kicz” rozumiemy [...] wytwór człowieka pretendujący do sfery piękna artystycznego, który przynosi zadowolenie jako „ładny”, zgodny z upodobaniami, prymitywnie (bezrefleksyjnie) podobający się, mimo ewidentnie niskiego poziomu artystycznego¹¹.

Funkcjonuje też [oprócz przymiotnika *piękny* – M.S.] kilka wyrazów bliskoznacznych: potocznych, jak „przepiękny” (maksymalizacja), „śliczny” (przepiękny, zbliżony do kiczu, taniego piękna) czy „ładny”, o chwiejnym znaczeniu, słaba odmiana piękna – wyraz ten etymologicznie zbliżony jest do istoty piękna: ład, porządek, uładzony, uporządkowany wraz z odmianą deminutywną: „ładniutki” o pejoratywnym odcieniu znaczeniowym, ładność zbanalizowana, łatwa¹².

Są kategorii używane w mowie potocznej, tylko wyjątkowo w naukowej, jak *ładność* (gdy rzecz mimo swej błahości podoba się ze względu na formę zewnętrzną)¹³.

Mając do czynienia z wypowiedziami filozofów, nie zaś językoznawców, należy brać pod uwagę, że terminy takie jak wyraz *bliskoznaczny*, wyraz *potoczny* czy *mowa potoczna* mogą być tu użyte w znaczeniach odbiegających od tych, w jakich używa się ich w lingwistyce. Abstrahując od niejednakowo przedstawianego nawet w ramach samego językoznawstwa rozróżnienia między terminami wyraz *bliskoznaczny* i *synonim*, można przyjąć, że druga z przytoczonych wypowiedzi Marii Gołaszewskiej dotyczy wyrazów, które funkcjonują w języku obok przymiotnika *piękny* jako wyrazy o znaczeniu mniej lub bardziej zbliżonym do jego znaczenia. Z kolei przez wyraz *potoczny* (z tej samej wypowiedzi) i *mowę potoczną* (z wypowiedzi Władysława Tatarkiewicza) powinniśmy chyba rozumieć wyraz używany w języku ogólnym (nie naukowym) i język ogólny (nie język naukowy czy dyskurs filozoficzny).

Z przytoczonych semantycznych rozważań filozofów wynika, że zarówno *ładny*, jak i *śliczny* (zresztą podobnie jak *przepiękny* i *ładniutki*) nie mieszczą się w rejestrze środków językowych stosowanych w dyskursie estetyki (nauki). Zostały przez nich przywołane jako przykłady słownictwa wartościującego, które jednak nie mogą być uznawane za synonimy piękna, nawet poza ramami tego dyskursu, ponieważ wyrażają ocenę niższą niż *piękny* i są silnie obciążone pewnymi konotacjami (tandetność, kicz, błahość, niski poziom artystyczny, prymitywność, taniość) odsuwającymi je od pojęcia piękna.

Aby sprawdzić, czy przytoczone ustalenia – o nieprzystawalności jednostek *ładny* i *śliczny* do pojęcia piękna funkcjonującego w **teorii sztuki** – przekładają się w jakiś sposób na różnicę w **ogólnojęzycznym** rozróżnieniu znaczeń przymiotników *piękny*, *ładny*

¹¹ M. Gołaszewska, *Estetyka możliwości*, Kraków 2005, s. 203.

¹² *Idem*, *Estetyka współczesności*, Kraków 2001, s. 11.

¹³ W. Tatarkiewicz, *op. cit.*, s. 185.

i *śliczny*, zastosowano analizę korpusową. Skorzystano w tym celu z Narodowego Korpusu Języka Polskiego (NKJP)¹⁴ i obsługujących go wyszukiwarek PELCRA¹⁵ oraz Poliqarp¹⁶.

Kolokacje z rzeczownikami

Zakładając, że istnieje zależność między łączliwością leksemu a jego właściwościami semantycznymi, należy przyjąć, iż o semantyce jednostki można wnioskować na podstawie charakterystyki (semantycznej) tworzonych przez nią kolokacji¹⁷. Termin *kolokacja* jest tu rozumiany wąsko, nie odnosi się do każdego przypadku wystąpienia wyrazu w sąsiedztwie innej jednostki (tak można zdefiniować kookurencję, odróżnianą od kolokacji), lecz tylko do połączeń wyrazowych mających tendencję do szczególnie wysokiej – istotnej z punktu widzenia statystyki – frekwencji w tekstach. Analizowane kolokacje pozyskano, korzystając z Kolokatora¹⁸ – modułu automatycznej ekstrakcji kolokacji w wyszukiwarce PELCRA.

Spośród analizowanych przymiotników największą liczbę kolokacji typu Adj + N tworzy *piękny* (1312), a najmniejszą – *śliczny* (poniżej 112). Nie można wykluczyć, że pewien wpływ (niekoniecznie najsilniejszy, a już z pewnością niejedyny) na ten rozkład liczebności kolokacji ma frekwencyjność przymiotników (*piękny* odznacza się najwyższą, a *śliczny* – najniższą frekwencją w NKJP).

Sortując rzeczownikowe kolokanty przymiotnika *piękny* według kategorii ich de-sygnatów, można wyodrębnić następujące klasy jednostek¹⁹:

- nazwy osób, w tym również nazwy charakteryzujące osoby pod względem płci, wieku, cech wyglądu, ról społecznych, stopni pokrewieństwa, wykonywanego zawodu itp. (np. *kobieta, dama, pani, mężczyzna, młodzieniec, chłopiec, chłopak, dziewczyna, panienska, blondynka, brunetka, ciotka, córka, siostra, żona, matka, Polka, aktorka, modelka, tancerka*);

¹⁴ Online: <https://www.nkjp.pl> [dostęp: 21.11.2021].

¹⁵ Online: <https://www.nkjp.uni.lodz.pl> [dostęp: 21.11.2021].

¹⁶ Online: <https://www.nkjp.pl/poliqarp> [dostęp: 21.11.2021].

¹⁷ R. Przybylska ogół właściwości semantycznych wyłaniających się z analizy kolokacji określa mianem profilu kolokacyjnego – por. R. Przybylska, *Kolokacje a analiza semantyczna wyrazu*, „Lin-gVaria” 2020, nr 2, s. 43-51.

¹⁸ Online: <https://www.nkjp.uni.lodz.pl/collocations.jsp> [dostęp: 21.11.2021].

¹⁹ Dokładniejszą klasyfikację rzeczownikowych kolokantów przymiotnika *piękny* przedstawiam w tekstach poświęconych w całości właściwościom jego semantycznym: M. Szymańska, *Piękny – pięknie – piękno. Eksplikacja znaczeń i profile pojęcia piękna (na podstawie wyników analizy korpusowej)*, [w:] *Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze 2018: Estetyka językowa w komunikowaniu*, red. M. Kaczor, M. Steciąg, Zielona Góra 2019, s. 41-54; M. Szymańska, *Kontekstowe uwarunkowania wystąpień przysłówków stopnia w połączeniach z przymiotnikiem piękny*, „Filologia Polska. Roczniki Naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego” 2021, nr 7.

- nazwy części ciała oraz innych elementów fizyczności brane pod uwagę w kontekście oceny urody, zwłaszcza kobiecej (np. *usta, twarz, pierś, biust, dłoń, włosy, zęby, głowa, sylwetka, cera, uśmiech*);
- nazwy zwierząt oraz roślin i ich części (np. *koń, pies, kot, ptak, motyl, dąb, drzewo, palma, roślina, róża, kwiat, owoc*);
- nazwy obiektów naturalnych i miejsc podziwianych ze względu na piękno przyrody (np. *słońce, niebo, góra, jezioro, wyspa, las, dolina, łąka, plaża, kraina, krajobraz, okolica, park, aleja, zakątek*);
- nazwy pór roku czy dnia (np. *jesień, wiosna, poranek, wieczór*);
- nazwy materialnych i niematerialnych wytworów działalności artystycznej człowieka (np. *fresk, mozaika, witraż, portret, malowidło, obraz, pomnik, architektura, pieśń, piosenka, melodia, płyta, śpiew, taniec, widowisko, występ, film, przedstawienie, poezja, poemat, wiersz, ballada, powieść, książka, baśń, legenda, opowiadanie, esej*);
- nazwy obiektów o charakterze użytkowym (np. budowli, mebli czy ubrań) wykazujących walory estetyczne (np. *budowla, gmach, kamienica, świątynia, kościół, pałac, zamek, portal, brama, hala, stadion, apartament, rezydencja, willa, dom, rynek, miasto, miasteczko, auto, samochód, jacht, mebel, stół, dywan, suknia, sukienka, szata, mundur, kostium, kreacja, strój, ubranie, kapelusz, buty, biżuteria*);
- nazwy uczuć, relacji międzyludzkich i towarzyszących im gestów oraz elementów wywołujących określone stany emocjonalne (np. *uczucie, miłość, dar, prezent, wspomnienie, pamiątka, sen, przeżycie, chwila, czas, moment, okoliczności, podróż, wycieczka, przeszłość, przyszłość*);
- nazwy wytworów umysłu (np. *idea, ideał, myśl, teoria, wizja, pomysł, plan, inicjatywa, gest, cel, deklaracja, słowa, hasło, nazwa, metafora, mowa, język*).

Powyższe zestawienie nie obejmuje wszystkich możliwych do wyodrębnienia kategorii rzeczownikowych kolokantów przymiotnika *piękny*, a jedynie najliczniejsze i dające się uznać za najbardziej charakterystyczne. Niektóre z reprezentujących je jednostek są również kolokantami przymiotnika *śliczny*. Jednak porównanie zestawów rzeczownikowych kolokantów przymiotników *piękny* i *śliczny* pozwala dostrzec znaczące różnice.

Na szczycie listy rzeczownikowych kolokantów przymiotnika *śliczny*, uszeregowanych malejąco według stopnia istotności statystycznej, znajdują się rzeczowniki oznaczające osoby: *blondyneczka, panienka, dziewczyna, blondynka, dziewczynka*. Kolejne dwie pozycje zajmują określenia części ciała *twarzyczka* i *buzia*. O tym, że jest to przymiotnik szczególnie „wyspecjalizowany” (w stopniu o wiele większym niż przymiotnik *piękny*) do wartościowania urody, świadczy przewaga wśród jego kolokantów rzeczowników osobowych oraz określających części ciała i inne aspekty fizyczności. Poza wymienionymi wyżej są to jeszcze: *córeczka, chłopczyk, panna, dziewczę, chłopiec*,

synek, córka, koleżanka, kobieta, chłopak, dziecko, mama, oczko, uśmiech, twarz, oko, pierś, ręka, noga, głowa. Uwagę zwraca nagromadzenie określeń osób młodych i dzieci, w tym także duży udział deminutiwów (np. *blondyneczka, dziewczynka, twarzyczka, córeczka, chłopczyk, oczko, synek*) oraz ich częsta przewaga pod względem „siły” łączliwości nad neutralnymi odpowiednikami – *blondyneczka* znajduje się na liście wyżej niż *blondynka, córeczka* – wyżej niż *córka, chłopczyk* wykazuje silniejszą łączliwość niż *chłopiec, twarzyczka* wyprzedza *twarz, oczka* plasują się wyżej niż *oczy* itd.²⁰ W przypadku przymiotnika *piękny* często jest odwrotnie, np. *córka* zajmuje na liście kolokantów pozycję wyższą niż *córeczka, panna* – wyższą niż *panienka*. Ponadto niektórych spośród deminutywnych kolokantów przymiotnika *śliczny* (np. *blondyneczka, chłopczyk, synek*) na liście kolokantów przymiotnika *piękny* nie znajdziemy wcale.

Charakterystyczne jest zwłaszcza to, że ten spośród osobowych rzeczowników, który dla przymiotnika *piękny* jest kolokantem o najsilniejszej łączliwości – czyli rzeczownik *kobieta* – na liście kolokantów *ślicznego* zajmuje o wiele niższą pozycję – zdeklasowany przez jednostki takie jak np. *blondyneczka, panienka, dziewczyna, blondynka, dziewczynka, dziewczę*. Różnice w uszeregowaniu kolokantów porównywanych przymiotników pokazano w tabeli 1.

Tabela 1. Nazwy osób będące kolokantami wspólnymi dla przymiotników *śliczny* i *piękny*

Kolejność według istotności statystycznej na liście kolokantów przymiotnika	
śliczny	piękny
<i>panienka</i>	<i>kobieta</i>
<i>dziewczyna</i>	<i>dziewczyna</i>
<i>blondynka</i>	<i>dziewczę</i>
<i>dziewczynka</i>	<i>blondynka</i>
<i>córeczka</i>	<i>panna</i>
<i>panna</i>	<i>córka</i>
<i>dziewczę</i>	<i>chłopiec</i>
<i>chłopiec</i>	<i>mama</i>
<i>córka</i>	<i>chłopak</i>
<i>koleżanka</i>	<i>panienka</i>
<i>kobieta</i>	<i>córeczka</i>
<i>chłopak</i>	<i>dziewczynka</i>
<i>dziecko</i>	<i>koleżanka</i>
<i>mama</i>	<i>dziecko</i>

²⁰ Jest to tendencja wyraźna, choć nie bezwyjątkowa. Wyjątkiem jest para *dziewczyna* i *dziewczynka* – pierwszy z tych kolokantów okazuje się silniejszy od drugiego.

Z zestawienia wynika, że spośród rzeczowników osobowych będących kolokantami wspólnymi dla porównywanych przymiotników

- a) grupa: *panienka, blondynka, dziewczynka, córeczka, koleżanka, dziecko* jest silniej związana z przymiotnikiem *śliczny*;
- b) grupa: *panna, dziewczę, chłopiec, córka, kobieta, chłopak, mama* – wykazuje silniejszą łączliwość z przymiotnikiem *piękny*.

Tylko jednostka *dziewczyna* zajmuje tę samą pozycję na obu porównywanych listach.

Jedynie nazwy zwierząt na liście kolokantów przymiotnika *piękny* to *kotek, piesek* (te mają najsilniejszą łączliwość) oraz *koń*. Wśród kolokantów przymiotnika *piękny* kategoria nazw zwierząt ma znacznie bogatszą reprezentację i nie dominują w niej bynajmniej nazwy deminutywne. Zatem *śliczny* jest określeniem szczególnego rodzaju wrażenia estetycznego. Jest bardziej charakterystyczny dla opisu urody dziecięcej, dziewczęcej niż dla opisu urody dorosłej, dojrzałej kobiety. Wykazuje silniejszą łączliwość z nazwami istot młodych, również zwierząt (*piesek, kotek*).

Grupa kolokantów przymiotnika *śliczny* określających wytwory działalności (rzemieślniczej czy artystycznej) człowieka obejmuje m.in. jednostki: *sukienka, piosenka, obrazek, obraz*. Rzeczownik *obrazek* wykazuje wyższy wskaźnik łączliwości ze *śliczny* niż *obraz*, podczas gdy w przypadku przymiotnika *piękny* jest odwrotnie – *obraz* jest kolokantem o wiele silniejszym niż *obrazek*. W hierarchii kolokantów przymiotnika *piękny* jednostka *piosenka* plasuje się niżej niż *pieśń*, a *sukienka* – niżej niż *suknia*, podczas gdy *pieśń* i *suknia* na liście kolokantów przymiotnika *śliczny* nie występują wcale. Zatem przymiotnik *śliczny* – w odróżnieniu od przymiotnika *piękny* – jest typowy raczej dla wartościowania wytworów kultury popularnej, sztuki ludowej czy przeznaczonej dla dzieci.

Analiza korpusowa pokazuje, że przymiotnik *piękny* odnoszony jest często do obiektów (dzieł sztuki czy elementów środowiska naturalnego) wywołujących wrażenia estetyczne poprzez takie swoje właściwości jak powaga (czasem patos), majestatyczność, monumentalność, wzniosłość. Ten typ wrażeń nie znajduje odbicia w semantyce przymiotnika *śliczny*. Dlatego do wyrażenń zupełnie nieobecnych w korpusie lub mających jedynie pojedyncze poświadczenia należą połączenia przymiotnika *śliczny* z jednostkami takimi jak: *opera, sonata, poemat, szczyt* (górski), *skała, puszcza*, tworzącymi dość często związki składniowe z przymiotnikiem *piękny*.

Niektóre spośród wymienionych wyżej kategorii kolokantów przymiotnika *piękny* nie mają żadnej reprezentacji wśród kolokantów przymiotnika *śliczny*, nawet jeśli sporadycznie tworzą z nim połączenia. Mowa tu o np. o nazwach uczuć czy relacji międzyludzkich, zwłaszcza głębokich i intensywnych, czyli o jednostkach takich jak *miłość, przyjaźń, przeżycie, wzruszenie*. Wchodzą one w związki składniowe z przymiotnikiem *piękny* stosunkowo często, podczas gdy ich połączenia z przymiotnikiem

śliczny są niezwykle rzadkie. Również nazwy wytworów umysłu określanych często jako *piękne* (np. *idea, ideał, myśl, teoria, wizja, inicjatywa*) nie wykazują łączliwości (a jeśli wykazują – to bardzo słabą) z przymiotnikiem *piękny*. Ta różnica pod względem łączliwości oddaje różnicę w semantyce przymiotników, z których jeden wykształcił znaczenie związane z wartościowaniem w wymiarze etycznym, moralnym (realizujące się w wyrażeniach takich jak: *piękna idea, piękny czyn, piękne poświęcenie*), wykraczające poza semantykę tego drugiego.

Derywaty sufiksalne i prefiksalne motywowane przez *piękny, ładny, śliczny*

Przymiotniki *piękny, ładny* i *śliczny* motywują formacje słowotwórcze prefiksalne (np. z *prze-*) i sufiksalne (m.in. z *-utki, -uchny*). Analiza korpusowa wykazuje silne zróżnicowanie frekwencji derywatów motywowanych przez poszczególne przymiotniki. A zatem różny jest stopień „podatności” tych przymiotników na tworzenie formacji z określonymi formantami. Źródłem tych różnic są różnice właściwości semantycznych analizowanych przymiotników.

Należy mieć na uwadze, że aby uzyskać podstawy do wniosków dotyczących właściwości semantycznych czy gramatyczno-semantycznych analizowanych przymiotników, nie można porównywać surowych wyników badania frekwencji ich derywatów. Na przykład samo zestawienie frekwencji derywatów *piękniutki* (20), *śliczniutki* (172) i *ładniutki* (336) nie pozwala wnioskować o stopniu podatności przymiotników *piękny, śliczny* i *ładny* na tworzenie formacji przyrostkowych z sufiksem *-utki*. Należy bowiem wziąć pod uwagę jeszcze jeden zestaw zmiennych – wskaźniki frekwencji przymiotników podstawowych: *piękny, śliczny* i *ładny*. To daje możliwość przedstawienia we właściwej skali stopnia podatności analizowanych przymiotników na tworzenie danego typu formacji pochodnych – pozwala wyznaczyć i porównać ze sobą stosunki procentowe frekwencji poszczególnych jednostek pochodnych i jednostek podstawowych.

Tabela 2. Zestawienie frekwencji (w całym NKJP) analizowanych derywatów z sufiksem *-utki* z frekwencją motywujących je przymiotników

Frekwencja jednostek pochodnych		Frekwencja jednostek podstawowych		Stosunek frekwencji jednostek pochodnych i podstawowych
<i>piękniutki</i>	20	<i>piękny</i>	202 257	0,01%
<i>śliczniutki</i>	172	<i>śliczny</i>	14 210	1,21%
<i>ładniutki</i>	336	<i>ładny</i>	76 687	0,44%

Niski stopień podatności przymiotnika *piękny* na realizację schematu Adj -*utki* dał się przewidzieć już na podstawie surowych danych (liczba wystąpień jednostki *piękniutki* w całym NKJP to zaledwie 20), jednak zestawienie analogicznych danych dotyczących pozostałych porównywanych jednostek pozwala stwierdzić, że siła działania tego schematu w odniesieniu do przymiotnika *piękny* jest wręcz znikoma.

Porównanie frekwencji przymiotników *śliczniutki* (172) i *ładniutki* (336) wskazuje na większą częstotliwość użycia tego drugiego, jednak zastosowana w niniejszej analizie metoda oceny podatności przymiotników *śliczny* i *ładny* na tworzenie formacji typu Adj -*utki* prowadzi do wniosku, że tendencja ta w przypadku przymiotnika *śliczny* jest o wiele (ponaddwukrotnie) silniejsza niż w przypadku przymiotnika *ładny*.

Formacje z sufiksem -*uchny*: *piękniuchny*, *śliczniuchny*, *ładniuchny* są znacznie rzadsze od swoich odpowiedników z przyrostkiem -*utki*. Jednak rozkład ich frekwencji jest analogiczny, co świadczy o tym, że schemat Adj -*uchny* (podobnie jak Adj -*utki*) najsilniej oddziałuje na przymiotnik *śliczny*, a najsłabiej – na jednostkę *piękny*.

Tabela 3. Zestawienie frekwencji (w całym NKJP) analizowanych derywatów z sufiksem -*uchny* z frekwencją motywujących je przymiotników

Frekwencja jednostek pochodnych		Frekwencja jednostek podstawowych		Stosunek frekwencji jednostek pochodnych i podstawowych
<i>piękniuchny</i>	5	<i>piękny</i>	202 257	0,002%
<i>śliczniuchny</i>	7	<i>śliczny</i>	14 210	0,049%
<i>ładniuchny</i>	4	<i>ładny</i>	76 687	0,049%

Przyrostki -*utki* i -*uchny* mają udział w tworzeniu derywatów ekspresywnych, pozostających w bliskim związku z intensiwami. Jak to ujmuje Krystyna Kallas, „oznaczają nie tylko wysoki stopień intensywności, ale i nacechowanie ekspresywne”²¹. To, że schematy słowotwórcze Adj -*utki* i Adj -*uchny* uzyskują największą liczbę konkretyzacji w przypadku, gdy podstawą jest przymiotnik *śliczny*, wiąże się z właściwościami tego przymiotnika wykazanymi poprzez badanie jego łączliwości (tendencja do tworzenia kolokacji z deminutiwami i nazwami istot młodych).

Do formantów przedrostkowych oznaczających intensyfikację cechy opisywanej przymiotnikiem podstawowym zaliczają się m.in. *nad-*, *hiper-*, *prze-*, *arcy-*, *ekstra-*, *super-*, *ultra-*²². Z kwerendy korpusowej wynika, że spośród tych prefiksów jedynie

²¹ K. Kallas, *Przymiotnik*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzyczkowa, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa 1999, s. 506.

²² *Ibidem*.

prze-²³ może być brany pod uwagę w niniejszej analizie jako element schematu składniowego realizowanego przez formacje pochodne od analizowanych przymiotników²⁴ – i to nie w pełnym zakresie, lecz tylko w odniesieniu do przymiotników *piękny* i *śliczny*, ponieważ brak w korpusie przykładów użycia jednostki *przeładny* (której nieliczne poświadczenia można jednak znaleźć np. w tekstach internetowych).

Tabela 4. Zestawienie frekwencji (w całym NKJP) analizowanych przymiotników i frekwencji ich derywatów z prefiksem *prze*-

Frekwencja jednostek pochodnych		Frekwencja jednostek podstawowych ²⁵		Stosunek frekwencji jednostek pochodnych i podstawowych
<i>przepiękny</i>	11091	<i>piękny</i>	202 257	5%
<i>prześliczny</i>	1811	<i>śliczny</i>	14 210	13%
<i>przeładny</i>	0	<i>ładny</i>	76 687	0%

Procentowy stosunek frekwencji derywatów *przepiękny* i *prześliczny* do frekwencji motywujących je przymiotników wynosi odpowiednio 5% i 13%. Widać zatem, że ten typ schematu prefiksального jest bardziej charakterystyczny dla przymiotnika *śliczny* niż dla jednostki *piękny*. Łączy go to z analizowanymi wyżej schematami formacji sufiksalnych z formantami *-utki* i *-uchny*.

Brak konkretyzacji schematu z *prze*- w przypadku przymiotnika *ładny* wynika prawdopodobnie z tego, że w przeciwieństwie do dwóch pozostałych nie wskazuje on na wysoki stopień intensywności cechy²⁶. Schematowi temu poddają się bowiem tylko przymiotniki, które w swojej strukturze znaczeniowej mają niejako „wbudowaną” intensyfikację cechy. Paradoks polega na tym, że ta właściwość przymiotnika – jak wykazuje analiza korpusowa – zwiększa jego tendencję do tworzenia kolokacji i/lub formacji słowotwórczych, które tę intensywność cechy dodatkowo wzmacniają. Potwierdzeniem tego stwierdzenia jest także wynik badania frekwencji form stopniowych analizowanych przymiotników oraz frekwencji połączeń tych przymiotników z przysłówkami stopnia.

²³ Co prawda w korpusie znalazły się też pojedyncze użycia formacji z przedrostkiem *arcy-* (*arcypiękny*) czy *super-* (*superładny*, *superpiękny*), jednak ich frekwencja jest tak znikoma, że trudno byłoby brać ją tutaj pod uwagę ze względu na ryzyko błędu statystycznego.

²⁴ Oczywiście, przykłady użycia jednostek takich jak *hiperpiękny* czy *ultraśliczny* można odnaleźć, np. w internecie, jednak ich frekwencja jest tak niska, że można ją uznać za incydentalną.

²⁵ Dane dotyczą tylko liczby wystąpień form stopnia równego.

²⁶ Można zatem zaliczyć tę jednostkę do przymiotników, które R. Laskowski określa mianem „biegunowych”. Por. R. Laskowski, *Od czego lepszy jest lepszy?*, „Język Polski” 1977, z. 5, s. 323-334.

Frekwencja form stopnia najwyższego przymiotników *piękny, ładny, śliczny* i połączeń form stopnia równego z przysłówkami stopnia

Wyniki analizy przedstawione w tabeli 5 dowodzą, że spośród badanych przymiotników najwyższą tendencję do tworzenia form stopnia najwyższego wykazuje przymiotnik *piękny*.

Tabela 5. Zestawienie frekwencji poszczególnych form gradualnych analizowanych przymiotników

Przymiotnik	Frekwencja form stopnia najwyższego	Udział frekwencji superlatiwu w ogólnej frekwencji przymiotnika
<i>piękny</i>	32 311	13,4%
<i>śliczny</i>	134	0,9%
<i>ładny</i>	9948	10,8%

W opublikowanym wcześniej badaniu²⁷ wykazano, że tę właściwość przymiotnik *piękny* dzieli z różnymi innymi przymiotnikami komunikującymi cechę o wysokim stopniu intensywności (np. *cudowny, wspaniały*), mającymi również silną tendencję do konkurencji z przysłówkami stopnia.

Przedstawione w tabeli 6 wyniki badania korpusowego pokazują, jak znaczną przewagę nad pozostałymi dwoma uzyskuje przymiotnik *piękny* pod względem liczby współwystąpień z przysłówkami gradualnymi²⁸.

Tabela 6. Zestawienie frekwencji połączeń analizowanych przymiotników z przysłówkami stopnia

Frekwencja połączeń Adv + Adj	Udział frekwencji połączeń Adv + Adj w ogólnej frekwencji Adj
Adv + <i>piękny</i>	796 1,5%
Adv + <i>śliczny</i>	9 1,0%
Adv + <i>ładny</i>	1164 1,0%

²⁷ M. Szymańska, *Wybrane wykładniki intensywności cechy określanej przymiotnikiem piękny w prasie codziennej po 1989 r. Analiza korpusowa*, [w:] *Wartości językowe i kulturowe obecne w czasopiśmiennictwie polskim po roku 1989*, red. M. Kaczor, A. Seul, Zielona Góra 2021, s. 129-143.

²⁸ Uwzględniono tylko połączenia z przysłówkami stopnia, eliminując wykazywane przez *Kolorator* połączenia z wyrażeniami funkcyjnymi czy z jednostką *bardzo*, uznawaną raczej za zgramatykalizowany wykładnik intensywności cechy niż przysłówek. Por. E. Janus, „*Bardzo*” – „*wielki*” – „*duży*”, [w:] *Słownik i semantyka. Definicje semantyczne*, red. E. Janus, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, s. 147.

Podsumowanie

O szczególnej pozycji leksemu *piękny* wśród przymiotników wyrażających pozytywną ocenę estetyczną świadczą nie tylko wypowiedzi teoretyków estetyki i filozofów sztuki, lecz także wyniki analizy semantyczno-gramatycznych właściwości tego wyrazu.

Przymiotnik *piękny* można uznać za środek wyrażania oceny bardziej uniwersalny niż jednostki, których znaczenie oprócz elementu oceny estetycznej zawiera komponenty dodatkowe, służące charakterystyce określanego obiektu (określające np. rodzaj wrażenia wywoływanego przez obiekt lub sposób jego wykonania). Ta „uniwersalność” powoduje, że łączliwość przymiotnika *piękny* z nadrzędnikami rzeczownikowymi nie podlega takim ograniczeniom, jakie wykazują np. przymiotniki *kunstowny* czy *estetyczny*.

Szczególną jego właściwością jest to, że służy on nie tylko ocenie estetycznej, lecz także wartościowaniu według kryteriów etycznych. Przejawia się to łączliwością z nazwami uczuć czy relacji międzyludzkich, zwłaszcza głębokich i intensywnych, oraz aktów czy działań ocenianych jako wartościowe pod względem moralnym (*piękne czyny, piękny gest*).

Analiza korpusowa wykazała podatność tego przymiotnika na tworzenie konstrukcji wzmacniających – i tak już wysokie – natężenie komunikowanej przez niego cechy. Jednak nie wszystkim językowym mechanizmom intensyfikacji ulega on z jednakową łatwością. Wykazuje bowiem stosunkowo niską podatność na tworzenie derywatów ekspresywnych z sufiksami *-utki* czy *-uchny*, charakterystycznymi bardziej m.in. dla przymiotnika *śliczny*, konotującego cechy takie jak czułość, wdzięk, młodość, błahość. Ulega natomiast tendencji do tworzenia form superlatiwu i do wchodzenia w związki leksykalno-składniowe z przysłówkami stopnia. Tworzy również z tymi przysłówkami wiele charakterystycznych kolokacji.

Bibliografia

- Cieślíkowa A., *Piękno w dokumentacji słowników języka polskiego – definicje i konteksty*, [w:] *Od fonemu do tekstu. Prace dedykowane Profesorowi Romanowi Laskowskiemu*, red. I. Bobrowski, K. Kowalik, Kraków 2006, s. 121-129.
- Gołaszewska M., *Estetyka możliwości*, Kraków 2005.
- Gołaszewska M., *Estetyka współczesności*, Kraków 2001.
- Janus E., „Bardzo” – „wielki” – „duży”, [w:] *Słownik i semantyka. Definicje semantyczne*, red. E. Janus, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1975, s. 145-156.
- Kallas K., *Przymiotnik*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa 1999, s. 469-523.
- Kleszczowa K., *Zmiany w klasie polskich przymiotników ocen estetycznych*, [w:] *O doskonałości. Materiały z konferencji 21-23 maja 2001*, cz. 1, Łódź 2002, s. 207-218.
- Langacker R., *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*, Oxford 2008.

- Laskowski R., *Od czego lepszy jest lepszy?*, „Język Polski” 1977, z. 5, s. 323-334.
- Pawelec R., *Jedność w różnorodności stanowi o pięknie. Piękny, ładny, artystyczny i inne słowa oceniające pod względem estetycznym*, [w:] *Humanizm w języku polskim. Wartości humanistyczne w polskiej leksyce i refleksji o języku*, red. A. Janowska, M. Pastuchowa, R. Pawelec, Warszawa 2011, s. 461-500.
- Przybylska R., *Kolokacje a analiza semantyczna wyrazu*, „LingVaria” 2020, nr 2, s. 43-51.
- Szymańska M., *Kontekstowe uwarunkowania wystąpień przysłówków stopnia w połączeniach z przymiotnikiem piękny*, „Filologia Polska. Roczniki Naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego” 2021, nr 7.
- Szymańska M., *Piękny – pięknie – piękno. Eksplicacja znaczeń i profile pojęcia piękna (na podstawie wyników analizy korpusowej)*, [w:] *Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze 2018: Estetyka językowa w komunikowaniu*, red. M. Kaczor, M. Steciąg, Zielona Góra 2019, s. 41-54.
- Szymańska M., *Wybrane wykładniki intensywności cechy określanej przymiotnikiem piękny w prasie codziennej po 1989 r. Analiza korpusowa*, [w:] *Wartości językowe i kulturowe obecne w czasopiśmiennictwie polskim po roku 1989*, red. M. Kaczor, A. Seul, Zielona Góra 2021, s. 129-143.
- Tatarkiewicz W., *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 1988.
- Wielki słownik języka polskiego PAN*, red. P. Źmigrodzki, online: <http://www.wsjp.pl> [dostęp: 21.11.2021].

Semantyka przymiotnika *piękny* a znaczenie innych leksemów wyrażających ocenę estetyczną

STRESZCZENIE: W artykule przedstawiono porównanie semantycznych właściwości przymiotnika *piękny* oraz właściwości innych przymiotników służących wyrażaniu oceny estetycznej, w tym takich, których znaczenie oprócz elementu oceny estetycznej zawiera komponenty dodatkowe, wnoszące elementy charakterystyki obiektu określanego przez przymiotnik. Analizę semantyczną oparto na wynikach badania korpusowego, dostarczającego wniosków na temat łączliwości leksykalno-syntaktycznej analizowanego leksemu oraz frekwencyjności tworzonych przez niego konstrukcji, w tym formacji słowotwórczych z niektórymi formantami (będącymi wykładnikami kategorii intensywności cechy), form stopnia najwyższego czy połączeń z przysłówkami stopnia.

SŁOWA KLUCZOWE: przymiotnik *piękny*, wartościowanie w języku, analiza korpusowa

Semantics of the adjective *piękny* ('beautiful') vs the meaning of other lexemes expressing aesthetic assessment

SUMMARY: This paper presents a comparison between semantic properties of the adjective *piękny* ('beautiful') and properties of other adjectives expressing aesthetic assessment, including those whose meaning, apart from the element of aesthetic assessment, contains additional components that provide the characteristics of the object defined by the adjective. The semantic analysis was based on the results of the corpus study that provides conclusions regarding the lexical and syntactic connectivity of the analysed lexeme, as well as the frequency of constructions it creates, including word formations with certain formants (indicators of the category of the intensity of the attribute), the superlative forms, and combinations with adverbs of degree.

KEYWORDS: adjective *piękny* ('beautiful'), valuation in language, corpus analysis